

הלכות ראש השנה סימן תקפה

נד כאר הגולה

ג טבא דאחזינו ובי אבתי בקטרי ראשי השנה ליד ד טור קטש ובעי יתקמ ה שם קטש וב טא טהא ותנן ל"ב טעמי תוקע ולא אמי תוקע

(ה) או שכבר יצא ומכרף להוציא (ג) [ג] אחרים, אפלו הכי התוקע מכרף שתי כרכות הנקרות (כ"י ותח"י). (ו) ויתקע תשבר"ת ג' פעמים ותשבר"ת ג' פעמים: הגה *יטוב לתקע (ז) בצד (ז) למין (ה) אם אפשר לתקע בקף (מהג"מ). (ט) וכן יתפך השופר למעלה, שנקטר עולה אלהים בתרועה וריח ומתהויל: ל האם התחיל לתקע ולא יכול להשלים ישלים אחר, ואפלו שלשה או ארבעה, (י) ודי בכרכה שברך הראשון, (יא) והוא שיהיו שם התוקעים האחרונים משעת ברכה. ואפלו אם ברך ולא יכול לתקע כלל, השני תוקע בלא ברכה (יב) ולא הויה ברכה לבטלה: ד אחר תוקע ולא שליח-צבור (יג) פדי שלא יתבלבל, (יד) ואם הוא מבטח שחזור (ט) לתפלתו, (טו) וישאי לתקע: הגה (טז) ונדקא תקיעות שעל סדר התפלה אסור לשליח-צבור לתקע, אבל תקיעות שהועניו מלשם קדם שמתפללין מתוך מקור לשליח-צבור לתקע (כל בו). ואם אין שליח-צבור תוקע מלשם, ראוי שאותו התוקע יתקע גם-כן על סדר הכרכות, כי המתחיל במצוה (יז) אומרים לו (י) גמור (רמב"ם יא"ח). ונהגין (י) [ח] (יה) להקרות לפני התוקע סדר התקיעות מלה

שערי תשובה

שלוש שם על הכ"ח, ע"ש: [ג] אחרים, עכ"ה"ט. ועין ביד-אפרים שכתבתי בקרי המג"א בזה וכו' שם הכנה"ג והמג"א נקט נפשה בקציר, ע"ש: [ח] להקרות כ"י, ועכ"ה"ט. וכ"ש וקרא לחוכו והיו נעם כ"י, ויחב בדגל כרכה שנה התקיעות מעמד, אבל התקיעות מלשם הוא הפסק גמור בין י"ג דאם אינו מבטח, אע"פ שאין שם אחר לא יתקע עד אחר התפלה, שכבר יצא בתקיעות דמלשם, מ"א. וט"ז בסב דאם אין אחר מפר לתקע, דען השמים וסיעוהו לעשות תקנה, דמצוה גוררת מצוה. וכ"ה ט"א: וט"ט שלמה-הפלל מתוך הסדר בודאי מבטח, וע"י סימן קכח סי"ב: (י) גמור, והמנהג בהרבה מקומות להלקם אפלו בתקיעות של הסדרים עצמן: (י) להקרות. המתפלל שחזיר מקרא להתוקע.

באור הלכה

* יטוב לתקע בצד זמין. עין במשנה בדרה. עוד שמעתי בשם הפא"ו מהר"ד מאיר שמחה הכהן טעם נכון, כי בשם ראש השנה דף ל' ילפי לה לתקיעת שופר מצוצרות המלחמה, ובקרא (שופטים ז) אצל מלחמה בגיעת כתיב "ויתקעו בני ישראל בלשונם בלשונם ויגידו זמנים השופרות לתקוע וכח"ל:

(טז) ומנהג העולם להקל להוציאן בכל גוני ואין למחות בהם¹⁶⁶, כי כן הוא עקר מדינא, כמו שכתב הפרי חדש והפ"א¹⁶⁷. מי שנספק לו אם שמע קול שופר [או נטל לוחב] ביום ראשון שהיא מן התורה, (יז) תוקע ואינו מכרף, וביום שני שאינו אלא מדברי סופרים אין צריך לתקוע¹⁶⁸, דספק דברי סופרים להקל¹⁶⁹: (י) ויתקע תשבר"ת ג' פעמים וכו'. טעם לסדר זה, עין לקמן בסימן תקצ סעיף א' וב: (ז) בצד זמין. (יט) של פיו, משום דכתיב "והשופר עמד על ימיו לששנו"¹⁷⁰: (ח) אם אפשר לתקע בקף, ואם אי אפשר לו (ט) אין להקפיד אף אם יצמידו בצד שמאל¹⁷¹ וגם פי השופר לצד שמאל¹⁷²: (ט) וכן יתפך השופר למעלה וכו'. רוצה לומר, שטוב שיהפך (כ) פי השופר למעלה ולא לצדן: ג (י) ודי בכרכה וכו'. דהלא הראשון (כא) ברך להוציא בנה כל הקהל: (יא) והוא שיהיו שם וכו'. דאם לא היו שם באותה שעה (כב) צריכים לברך לעצמן בלחש קדם שיתחילו לתקע, (ג) אף אם כבר יצא ודי חובתו תוקע בלא ברכה, בין שהצבור כבר שמע הברכה מן הראשון: (יב) ולא הויה ברכה לבטלה. כיון שהשני (כד) יוצא בברכתו: ד (יג) פדי שלא יתבלבל. אבל הפסק לא הגי, (כה) שהוא חשוב צורך תפלה, שאפלו התקיעות נקבעו על סדר הכרכות: (יד) ואם הוא מבטח וכו'. ואם אינו מבטח וליכא אחר שיודע לתקע, (כו) יש אומרים דבאפן זה לא יתקע עד אחר התפלה, וכל-ישפן בשכבר יצא בתקיעות דמלשם. (כז) ויש אומרים שאם אין שם אחר, יוכל לתקע על סדר ברכות אף-על-פי שאין מבטח, דיש לו לבטח שפון השמים וסיעוהו לעשות בהג"מ¹⁷³. ואם מתפלל מתוך הסדר והסחזור, לבלי עלמא דינו מבטח: (טו) וישאי לתקע. אפלו (כט) יש שם אחר, דתקיעה לא חשיב הפסק כלל, וכפ"ל: (טז) ונדקא וכו'. דשם חשיבן שיתבלבל ולא יוכל לחזור לתפלתו: (יז) אומרים לו גמור. ובמקומות שנהגו להלכת תלחת תקיעות דמלשם לא תתקע ודמעמד לאחר, או להלכת גם הסדרים מלכיות לא תתקע וכו', (כט) יעשו פמנהגם, כי ישאלו קדושים הם ומחבבין המצות: (יח) להקרות¹⁷⁴. המתפלל שחזיר מקרא להתקע, (ל) ובמקום שיש מורה-צדק הוא מקרא. גם תקיעה ראשונה (לא) תקרא לפניו, אף-על-גב דלא

שער הציין

(ל) מגן-אברהם וכו': (טז) ונדקא בשם פחות מעשרה, אבל אם השומעים יצורה, אז אף אם יודעים בעצמם לברך, אחר מכרף והשאר יוצאים¹⁷⁵, שלא להלכת בין צבור לעבור. הסתם צבור נמצאו אנשים שאינם בקיאים בטיב ברכות [מטה אפרים]: (טז) חיי-אדם: (יז) מגן-אברהם בשם הריב"ש. ועין לעיל בסימן סו סעיף-קט"ז א במשנה ברוח-השם: (יח) מגן-אברהם. ומגן-אברהם סתם עוד טעם, משום דבשמאל התפלין מנגין, ואם-כן אשירי יש לתקע בטיב דיוה. ולא העסקתי בפנים, דאפשר דלשעם הראשון לא שפך זה ונקרוב לומר שפפני זה לא העתיק הגר"ו החליק דאשר, ועוד, דהתפלה משה קמב דלאו דוקא שהתחיל של ד של התוקע מגנה, אלא הפלין דעלמא מגנים על מדת שאלא שהוא הדין, ולפיכך אין חלוק בין אטר לאחר, וכן נראה מהכונות, עד כאן דבריו: (יט) מטה-אפרים. ובסדר צמתי-שמים סתם: בדרך כלל אין להקפיד בל-כך אלא כל היכי דמתרמי לה ותיקא לה לתקע כפי למדו ספי מעלי: (כ) מגן-אברהם, והעתיקה הגר"ו ונדן-החיים ותי-אדם. ובשם הלבוש כתוב שגביה טעם פי השופר למעלה¹⁷⁶: (כא) פוסקים: (כב) בית-יוסף ושאר פוסקים: (כג) אליה רבה וכו': (כד) בית-יוסף, ועין שם שכתב דאפלו יצא הראשון והלה לו או ששתם אנו ולא שמע התקיעה, אף-על-פי-כן לא הויה לבטלה בין שהשני יוצא בה. ועין בטיב שפעתו דלכתחלה אסור להראשון לצאת ולא לשמע התקיעות, ואין פדאי שברך זה על דעת שיתקע אחר: (כה) אחרונים: (כו) מגן-אברהם ועוד אינה אחרונים שהשתיקו דבריו: (כז) ט"ז ועוד אינה אחרונים ששוכרין פדבריו, ועל-פני דעביד פמר עביד ודעביד פמר צביר: (כח) לט"ז בודאי דינא הכי. דלדידה הכי השלמת-צדק בודאי אחר, ואפלו להפגן-אברהם דמני ריש הפעף בדליכא אחר ואפלו הכי אם אינו מבטח אינו כשאי, אפלו הכי בודאי דינא דאם מבטח וראי ואפלו בדאיכא אחר, כדמובח מסקנת דבריו בסעיף-קט"ז: (כט) אחרונים: (ל) פרי-מנרים. והש"י בתפלה לא נפסיק להקרות [שם]: (לא) מגן-אברהם בשם של"ה. ובאמת אין זה פרי, דגם שם בסימן קכח סעיף יג לענן נשיאת פנים שענן המקרא נלמד מקרא דכתיב "אומר להם", מפל מקום בפעוף יג דרעה ראשונה סביבא לה דאין צריך בתבה ראשונה להיות מקרא, ומשמע שם בבאור הפריא דהיא העקר דדינא, וכל-ישפן תא דאין על זה שום רמז בקרא ולא בש"ס רק שולמד מן-הם כדי שלא יעשה, ולכן נראה לעניות דעתי דאף דשם צריך ליהוי כהני-אומרים אסרי שפן נהגו, מפל מקום בענינו במקום שאין נהגו יתר טוב שלא להקרות בתקיעה ראשונה¹⁷⁷ פדי שלא יהיה הפסק לתקרא:

מילואים הלכות ראש השנה סימן תקפה המשך מעמוד ג

[שעה"צ ס"ק ג]

וקשם הלבוש כתוב שגיביה קצט פי השופר למעלה²⁴.

24) בכוננת דברי הלבוש כתבו האחרונים שני פירושים, פירוש אחד כתב הפמ"ג (אי"א ס"ק ה), שבנוסף לכך שיש להחזיק את השופר באופן שהפתח הרחב יהיה כלפי מעלה, וכפי שכתב הרמ"א, יש גם להטות את השופר כלפי מעלה כדי שהחלק הרחב יהיה גבוה מהחלק הצר המתח ברוך פיו. פירוש אחר בכוננת דברי הלבוש כתב הפמ"ג (שם), שאין צורך שכל הפתח הרחב יהיה כלפי מעלה, אלא די שיטה את השופר באופן שחלק קטן מהפתח יהיה כלפי מעלה, וכן פירש המחצה"ש (ס"ק ה).

[ביה"ל ד"ה טוב]

זכר זמנים השופרות לתקוע וכי²⁵.

25) ואף על פי שלא נאמר בפסוק שתקעו בצד ימין של הפה, אלא שהחזיקו את השופר ביד ימין, והנרון כאן הוא על תקיעה בצד ימין של הפה, ביאר הגרי"ג קרליץ (חוט שני ראש השנה עמ' נח) שהראיה היא שיש חשיבות לתקיעה בצד ימין. [וראה מטה אפרים (ס"ד) שאכן יש לאחוז את השופר ביד ימין בשעת התקיעות].

[משנ"ב ס"ק יז]

זיש לו לבטח שמן השמים יסיעוהו לעשות פה²⁶.

26) מחלוקת זו היא מחלוקת המג"א (ס"ק ט) והט"ז (ס"ק ה) וכפי שצייננו בשעה"צ (ס"ק ט-כז). שדעת המג"א שלא יתקע, דעת הט"ז שיתקע, והמג"א הוכיח כדבריו ממה שכתב השר"ע לעיל (ס"י קכח ס"כ) שבהן שהוא שליח ציבור לא ישא את כפיו אם לא מובטח לו שיהחזיר לתפילתו, ואף על פי שאין שם כהן אחר ותתבטל נשיאת כפים, הטי"ז כתב שאין זו ראייה, שכן נשיאת כפים אינה חובה [אם לא קראו לכהן לעלות לדוכן, ראה שר"ע (שם ס"ב)], ומשום כך יש לבטלה אם אין מוכיח לו שיהחזיר לתפילתו, מה שאין כן תקיעת שופר שהיא חובה, אין לבטלה אפילו במקום שאין מוכיח לו שיהחזיר לתפילתו, ולפיכך יש לו לתקוע אם אין אחר שיתקע.

ובדגהות רעק"א (כ"י דפוס מוריה ס"ק ד) תמה על דברי הט"ז, שכן דעת הט"ז לעיל (שם ס"ק ג) שכשיש כהן אחר בבית הכנסת, אם אינו נושא כפים הרי הוא עובר על מצות עשה אף על פי שלא קראו לו לעלות לדוכן.

[משנ"ב ס"ק יח]

להקרות²⁷.

27) רמז למנהג זה מן התורה כתב החכמת שלמה מהכתוב (שמות יט יט) זיהו קול השופר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלהים יענו בקולי, ראה שם מה שהאר"ך בזה.

וכתב השלי"ה (מס' ראש השנה נר מצוה אות יד) שבשעה שהמקרא אומר ותקיעה, יכוון לסוד התקיעה, וכשאומר שברים או תרועה, יכוון לסוד שלהם, ולפיכך צריך שהמקרא יהיה אדם גדול ובקי בסודות, וצדיק, ושטוב שגם התוקע יהיה בעל סוד, אך כתב (שם) שגם אם התוקע אינו בקי בסודות, הרי זה כתוקע עם כוננת הסודות, שכן הוא עושה על דעת המקרא [וראה מג"א ס"ק יא].

[שעה"צ ס"ק לא]

זכר טוב שלא להקרות בתקיעה ראשונה²⁸.

28) וכפי שכתב הרמ"א לעיל (ס"י קסו ט"ז), שלכתחילה לא יפסיק בדיבור בין הברכה לדבר שמברכים עליו אפילו בדברים שהם מענין הדבר שמברכים עליו.

[אכן צ"ע שהמשנ"ב כאן כתב כדברי השר"ח בנין עולם, ולעיל (ס"י קמג ס"ק כ) כתב שהעיקר להלכה הוא שאף אם נמצא הספר פסול קודם שהתחילו לקרוא לא יברך שנית. ובטעם החילוק לדעת המשנ"ב בין נטלו את השופר קודם התקיעות שצריך לחזור ולברך, לנמצא הספר פסול קודם שהתחילו לקרוא שאין צריך לברך, ראה מה שביאר הגר"ח שיינברג (משמרת חיים ח"א עמ' סו וח"ג עמ' מא)].

[שעה"צ ס"ק יט]

אחד מן הדין והשקל יצא¹⁹.

19) ובאופן זה, כתב בספר תורת חיים (פעסט, אות ד) שאף התוקע שכבר יצא ידי חובה יכול לברך עבור כולם. מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג ס"י נג אות ט) כתב שגם באופן זה לא יברך התוקע, אלא אחר מהשומעים שעדיין לא יצא ידי חובה.

[שעה"צ ס"ק יז]

ועין לעיל בס"ק יז סוף קטן א במשנה ברה"ה²⁰.

20) שם דקדק ברעת שרית הריב"ש (ס"י רכ"א, הובא במג"א ס"ק ג) שגם כשהוא דאי מחוייב במצוה וספק אם קיים אותה, לא יברך, ושלא כדברי הפוסקים הסוברים שרק במקום שיש ספק אם הוא מחוייב במצוה לא יברך ואף על פי שאת המצוה עצמה חייב לעשות גם באופן זה, שהרי זה ספק ראשוני. אבל כשהוא דאי מחוייב במצוה אלא שספק אם קיים אותה, צריך לברך. וכתב שם בשם הפמ"ג (שם אי"א ס"ק א) שמדברי הכסף משנה (פ"ב מהל' קריאת שמע הי"ג) בשם שרית הרשב"א (ח"א ס"י ש"ב) מוכח שאף הוא סובר שלא יברך, ושכן מוכח מביאור הגר"א שם (ס"א).

[משנ"ב ס"ק יז]

משום דקתיב ה'השקטן עמ'ד על זמניו לשטנ'ו²¹.

21) הסיבה שהוצרכו הפוסקים לטעם זה, ולא כתבו שהטעם הוא משום שכל מצוה יש לעשותה בצד ימין [כפי שכתב המשנ"ב לעיל (ס"י ח ס"ק יח)], ביאר הגר"שו איועברג (הליכות שלמה ראש השנה פ"ב דבר הלכה אות י) שד"ן זה שיש לעשות את המצוות בימין נאמר רק במקום שהזמין השמאל ניכרים כל אחד בפני עצמו, אבל לא בפה שהוא אבר אחד ואין צד ימין ושמאל שבו ניכרים בפני עצמם.

[משנ"ב ס"ק יח]

ראם אי אפ"ש לו אין להקפיד אף אם יעמידנו בצד שמאל²² וגם פי השופר לצד שמאל²³.

22) ובמקום שיש אדם כשר שהוא בן תורה ובעל מעלות נוספות שד"ע לתקוע רק בצד שמאל, ולעומתו יש אדם עם הארץ קל דעת שד"ע לתקוע בצד ימין, כתב בשו"ת מהר"ם שיק (אריח ס"י רצ"ד) שיש להעדיף את הבן תורה, הואיל ויד"ע לכוון כראוי לשם מצות הבורא, ובונה זו היא מעיקר המצוה, לעומת זאת הדין לתקוע בימין אינו מעיקר המצוה אלא מעלה בעלמא, ויש להעדיף דבר שהוא עיקר המצוה על דבר שאינו אלא מעלה, וכעין זה כתב בשו"ת דובב מישורים (ח"ב ס"י לח אות ג).

23) כלומר, המטה אפרים (ס"ק ד), שהוא מקור דברי המשנ"ב במצויין בשעה"צ ס"ק יט) כתב שאם אינו יכול לתקוע בצד ימין של פיו, על כל פנים יעמיד את פי השופר [כלומר הפתח הרחב של השופר] לצד ימין, והוסיף, שמ"מ אם גם את זה אינו יכול לעשות, אין זה מעכב, וזה מה שכתב המשנ"ב שאם אי אפשר בימין, לא רק שרשאי להעמיד את השופר בצד שמאל של פיו, אלא אף רשאי להעמיד את פי השופר כלפי צד שמאל.

הלכות ראש השנה סימן תקפה תקפו

במלה פרי שלא יטעה, ונכון הוא: ה' [*] יהנוטל שקר לתקע שופר בראש-השנה או פרי להתפלל או לתרגם בשבתות וימים טובים, (יט) אינו רואה מאותו שקר סימן (ט) ברכה:

תקפו דיגי שופר של ראש השנה, ובו כ"ג סעיפים:

א' שופר (א) של ראש-השנה (ב) מצותו (ג) בשל איל. (ד) יבדיעבד כל השופרות קשרים, בין פשוטים בין כפופים. (ה) ומצוה בכפופים יותר ממשוטים. (ו) ושל (ז) פרה פסול בכל מנא, (ח) וכן קרני רב הסיוח שהם עצם אחד ואין להם ממשנים וזרות, פסולים. (ט) וכן שופר

ו מבנימא ר' פחותא אין תם סימן ברכה לזולת ותר פשוטו שר קוראנאין פסחים י א סימא ורבי צבור ראש השנה ט"ז ב מטרא רבי לר שם דר ג משנה שם ד טר בשם הרבני

שערי תשובה

באר היטב

ד"מ. גם תקיעה ראשונה תקרא לקניה, של"ה, ע"י סימן קכה ט"ז. פעם א לא היו יכולין לתקע ותפך השופר וקרא לחוכו ויהי נעם ושוב יכלו לתקע, מט"ם, מקר"ל. וטוב שיהנה ההקצו יודע לבנות הסודות, ואם לא אודי עכ"ם וזהה המקרא יודע וכלשוןהא וכן הסודות, של"ה, ע"ש: (ט) ברכה, אבל אסורא ליפא, וצ"ח ט"ז: (ז) מצותו, ויש לו דין הדור מצוה עד שליש כמו גבי לולב, סימן חרנו, ע"ש. וש"ן ט"ז ס"ק א וכתשבת תכם צבי סימן לד: (ז) פרה, והוא הדין שור, מפני שנקראו קרן ולא שופר:

ברכה לתקיעה, ולומר שנה מקר לצדד התקיעה קשה הדבר, שאין זה פולה ברכה, ככ"ל. ולעמוד י"ל בין שלא היו יכולים לתקע ע"י שנתה צדד תפסק צדד ללכת לקח שופר אחר וכוונתו הלא"ה היו צריכים ברכה אחרת, וגם שנה שקראו ויהי נעם באמת ברכו ברכה אחרת, ע"ש: [*] יהנוטל שקר כ"ר, ועין בסימן מה גאם הצבור צריכים לשלם לע"י, ע"ש ע"פ כ"ה, והיה לתקע וכוונתו בו, ועין ב"י פ"א בשם ספר בנייהיה, בכפר שיש י"ג ב"ב וצדד לתקע שקר הרבה להכניא תקיעה סחוק וששה רוצים ושבעה טעמים, אין לומר שזה נדיל פטר רבא ומפיעט סופין את המעצבים, ואם הטעמים טעמים משום שהם אין בוטין, דבכ"ל דר' הקובץ ונשאה: ונתנו כל הערות, ע"ש. וכלא כסיתאד סימן כ"ג שיעוד ב"ה, ע"ש. ועין בחור"י שם שנתה שקליה גאם רב מביב או רב מנגנים אף שקעם טעמים לכופו, הדין עם הטעמים כי אצלנו פטר הייב ופטר מדר טרין, ואף שחובב ל"י ערך שנתה אפרים שאם תברית לא יקראו ונתנו עמו שלא יקראו רב חס, אם מתנים פ"ד תנאים ג"ס שאינם טהורים להצמיד לתקיעה, ואם התקיעה מכוון להוציא רב אילי ולא אלו בנדו"א לא יקראו, ואם יקראו על התקיעה כל השומעים ג"ל דכל השומעים לא יקראו, המקרי התקיעה שלית כמו הש"ן ושל"ה ששנה כדעת שקלחו ככל שלחוחו כ"ו, ע"ש. וקלאר מאי, דקה ענין תוקע לשליחות, שקרי א"צ שיקע ב"א בעצמו שאמר השליחות כמיתו וקאלו תקע בעצמו, רק מצוה קצו לשמע ואין חילוק בין אם עשאו

משנה בדרבה

(ה) ומצוה בכפופים וכו'.⁴⁵ ודעה לומר, דלאו דוקא באיל, אלא אפילו בשאר בהמות וחיות גם-כן (ה) כפוף עדיף ממשוטה. והנה המחבר סתם ולא באר: איל פשוט וכפוף מלאך מינים, אינה מהן עדיף? אכן מסקנתו (ו) רב הפוסקים דמעלת כפוף עדיף, לפיכך אם מדמין לו של יעל כפוף ושל כבש פשוט ותקע בשל יעלים וכפוף, דתקוף וכן (ו) לתקע בכפוף לסימן שייקפפו להם למקום בחפלה, מה שאין פן שופר של איל אינו תקוף וכן לתקע ברוקא בשל איל, (ט) אלא מנהגי שנהגו פל ישראל מעולם לזכר צדקה, ואיכא בנה מצוה מן הפסוק, ומכל מקום כתבו (ט) המקורשים דגם בנה יש על-פל-פנים דינא דהדור מצוה, ועל-כן אם מבקשים משהו להוסיף על שופר של איל יוסיף עד שליש, וכעין המבואר לקמן בסימן חרנו:⁴⁶ (ו) של פרה, והוא הדין שור, והטעם, מפני שנקראו קרן ולא שופר: (ז) וכן קרני רב החיות, כמו (י) הבראים והצבים וכו'. והפסול שלהם הוא משום ששופר צריך להיות תלול, ושופר הוא מלשון שפופרת, ופסולים אלו דפרה דעצם אחד (י"א) הוא מן החיות, (י"ב) ואפלו אין לו שופר אחר אין לתקע בהם: (ח) וכן שופר מבהמה טמאה.⁴⁷ וכמו (יג) דלא תקשרה תפלין לעשות מעור בהמה טמאה, וכתבו האחרונים (ד) שאין דין זה ברור, וילכדי אם אין לו שופר אחר ותקע בו, (טו) אכן לא יבדק עליו דשפא הוא פסול מדינא, ובש"ן דפ"ן לו אמרנו שופר בשר צריך לתקע עוד הפעם, וגם-כן בלא ברכה, דשפא פקר נצא

שכית כל-ך שישעיהו.⁴⁸ פעם אחת לא היו יכולין לתקע, והפך השופר וקרא לחוכו ויהי נעם ושוב יכלו לתקע [מ"א בשם מהר"ל]. ועין בדגול מרכבה שנהו דוקא בהקיעות דמצמד, אכל בהקיעות מלשב הוי הפסק גמור בין ברכה לתקיעה, ועין בשערי תשובה שפלישב קצת דבר זה, ומכל מקום לכתחלה נראה לעניות דעתי שאינו נדאי לעשות כן, ואם הצדד לקח שופר אחר אין צריך לחזר ולברך, ע"פ שנהגו מנהג לפניו על השלחן (ג) מסתמא דעמו הנה על פלסו.⁴⁹ המקרא והתקוע ראוי להם שילמדו היטב דיגי השופר וסדר התקיעות, כי לפעמים מאינה סבה נוסף טעות בפי המקרא או בשגגת התקיעה וצריך לידע איך לעשות, אם לתקע להלן או לחזר לראש הסדר [מט"א]: ה' (יט) אינו רואה וכו'.⁵⁰ עין לעיל בסימן שו סעיף ה ובמשנה ברוכה שם:

א' (א) של ראש-השנה, לאפוקי בתענית שהוקעין גם-כן בשופר, (ב) לא בעינן של איל וכפוף: (ב) בשל איל. לזכר צדקה, ובכלל זה (ג) גם כבשה נקבה,⁵¹ (ג) אלא דהמקורין ביותר נהגין לחזר אחר של איל דוקא, והוא זכר טפי לאיל של יצחק:⁵² (ג) וכן כפוף, לסימן שייקפפו להם למקום: (ד) ובדיעבד כל השופרות וכו'. ודעה לומר, אפילו של שאר בהמות או חיות, ומכל מקום ק"ש לו שופר של חיש ועי הקדמנו לשופר של יעלים (הוא מין טהור) ושאר חיות, (ז) והוא קרוב למין שה יהר, דבריהם "שה כשבים ושה עדים", ואיכא זכר קצת לצדקה יצחק:

שיעור הדין

(ג) נלמד מה"ל בסימן רו במשנה ברוכה סעיף-קטן כו, ע"ן שם: (א) ויש אוכרים דתענית דוקא בפשוט לכתחלה לדעת רבי לוי, כדי לחלק בין הקיעות הראש-השנה להענית, ע"ן בהרשי-הרשב"א שפסקם בנה, ומכל מקום נראה לי דאף אם ניקא דעת רבי לוי כן הוא, מאן ליכא לן דתלכה כן הוא, דלמא תלכה פסחא דמתניתין דשל הענית בנכרים פסופין? וגם הר"ף לא השתיק מימרא דרבי לוי כלל לצונן תענית של פל השנה, מזה משמע דסבירא לה להלכה סתם מתניתין, ואולי עוד, דסבר כדעת הרמב"ם בהתענית מצוה להרע בהצדקות לבר, ולא כדעת הרשב"א בהתענית או שופר או חצוצרות, סוף דבר, ושל-כ"ג פנים אין לנו לתקופי בעצמית על פשוטים ודוקא: (ב) ט"ז ואלהה ובה ומה' אפרים: (ג) ט"ז ואלהה ובה ומה' אפרים: (ד) ט"ז: (ד) פשוט, וכן טעם ט"ז: (ה) טור, וכן טבאר גרא"ש ור"ן וריטב"א: (ו) שם, וכן השתיקו כמה אחרונים: (ז) וכלשון הש"ס 'מצוה בקפוף': (ח) וריטב"א ראש-השנה כ"ו, וכן כתבו שארי מקורשים: (ט) ב"ה, ואף-על-גב דלפי מה שכתב ברשב"א ובשאר מקורשים דאפילו לכתחלה יכול לקח של שאר מינים אם הם כפופין, אס"כין אין מוכח לחיבו להוסיף מינים, מכל מקום אין לדחות דברי הב"ח בהצדקה לזה דעת הרמב"ם דאלו הוא לעצמו, אס"כין הוא דלכ"ל פנים הדור מצוה, וע"ן דר"ר יוסף ובהקדמתו:⁵³ (י) תוספות דף כו בבור המתהיל 'חזן', ור"ן וריטב"א שם: (י"א) פן מביאר גר"ן וברשב"א בשם הרשב"א: (י"ב) פן פתח במטה-אפרים ופשוט: (י"ג) הר"ן: (ד) ע"ן באלהה ובה ובכרי-יוסף ושיא, וגם הר"ן עצמו מקפפן בנה, ומשום דאפ"ר ל"פ המסקנא טעמא דתשל"ן משהו "קטען תהיה חרות ה' בפיך וכו'", הלא שיקא זה משופר שהוה משמישי מצוה בעלמא:⁵⁴ (טו) משה אפרים:

(ג) נלמד מה"ל בסימן רו במשנה ברוכה סעיף-קטן כו, ע"ן שם: (א) ויש אוכרים דתענית דוקא בפשוט לכתחלה לדעת רבי לוי, כדי לחלק בין הקיעות הראש-השנה להענית, ע"ן בהרשי-הרשב"א שפסקם בנה, ומכל מקום נראה לי דאף אם ניקא דעת רבי לוי כן הוא, מאן ליכא לן דתלכה כן הוא, דלמא תלכה פסחא דמתניתין דשל הענית בנכרים פסופין? וגם הר"ף לא השתיק מימרא דרבי לוי כלל לצונן תענית של פל השנה, מזה משמע דסבירא לה להלכה סתם מתניתין, ואולי עוד, דסבר כדעת הרמב"ם בהתענית מצוה להרע בהצדקות לבר, ולא כדעת הרשב"א בהתענית או שופר או חצוצרות, סוף דבר, ושל-כ"ג פנים אין לנו לתקופי בעצמית על פשוטים ודוקא: (ב) ט"ז ואלהה ובה ומה' אפרים: (ג) ט"ז ואלהה ובה ומה' אפרים: (ד) ט"ז: (ד) פשוט, וכן טעם ט"ז: (ה) טור, וכן טבאר גרא"ש ור"ן וריטב"א: (ו) שם, וכן השתיקו כמה אחרונים: (ז) וכלשון הש"ס 'מצוה בקפוף': (ח) וריטב"א ראש-השנה כ"ו, וכן כתבו שארי מקורשים: (ט) ב"ה, ואף-על-גב דלפי מה שכתב ברשב"א ובשאר מקורשים דאפילו לכתחלה יכול לקח של שאר מינים אם הם כפופין, אס"כין אין מוכח לחיבו להוסיף מינים, מכל מקום אין לדחות דברי הב"ח בהצדקה לזה דעת הרמב"ם דאלו הוא לעצמו, אס"כין הוא דלכ"ל פנים הדור מצוה, וע"ן דר"ר יוסף ובהקדמתו:⁵³ (י) תוספות דף כו בבור המתהיל 'חזן', ור"ן וריטב"א שם: (י"א) פן מביאר גר"ן וברשב"א בשם הרשב"א: (י"ב) פן פתח במטה-אפרים ופשוט: (י"ג) הר"ן: (ד) ע"ן באלהה ובה ובכרי-יוסף ושיא, וגם הר"ן עצמו מקפפן בנה, ומשום דאפ"ר ל"פ המסקנא טעמא דתשל"ן משהו "קטען תהיה חרות ה' בפיך וכו'", הלא שיקא זה משופר שהוה משמישי מצוה בעלמא:⁵⁴ (טו) משה אפרים:

הלכות ראש השנה סימן תקפה תקפו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יח]

אף על גב דלא שקיח כל רפך שיטענה³⁰ וכו', פנין שניה מנח לפניו על השלחן מסתמא דעתו הנה על קלסם³¹.

29) ובטעם הדבר כתב המחצה"ש (ס"ק יא), שמשום לא פלוג תיקנו שיקרא בכל התקיעות, או שתיקנו אף משום חשש רדוק זה, או משום שבמקום שאין התוקע יודע לכוון את הסודות של התקיעות צריך שהמקרא יכוון (כפי שכתב המג"א (ס"ק יא) בשם השלי"ח), לפיכך צריך להקריא אף בתקיעה הראשונה כדי לכוון את סודותיה.

30) ואכן, אם השופר השני לא היה מונח לפניו בשעת הברכה, כתב לעיל (ס"ק ד) שצריך לחזור ולברך, אולם אם התחיל לתקוע בראשון, כתב שם שאין צריך לחזור ולברך על השני, אף אם הוא לא היה מונח לפניו בשעת הברכה.

[משנ"ב ס"ק יט]

אינו רואה נכונה³¹. ענין לעיל בסימן שו סעיף ה ובמשנה ברוך שם³².

31) ובכונת ענין זה שאין רואה סימן ברכה, כתב לקמן (סי' תרצו ס"ק ד) לגבי עושה מלאכה בפורים [שאמרו בו שאין רואה סימן ברכה], שיש שפירשו שיפסיד אף את הקרן, וכגון שאם יזרע דבר מה הוא לא יצמח, ויש שפירשו שאין הכוונה שיפסיד את הקרן אלא שלא ירוח.

ולגבי עושה מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה [שאף בו אמרו שאין רואה סימן ברכה], כתב לעיל (סי' רנא ס"ק ב) שאף אם ישתכר במקום זה, יפסיד במקום אחר.

32) שם כתב השו"ע שאסור לשכור חוץ להתפלל בשבת, ויש סוברים שמותר, והרמ"א שם כתב שאם שוכרים אותו יבהלעה, וכגון ששוכרים אותו לשנה או חודש, מותר לדעת הכל, ובמשנ"ב שם (ס"ק כג) כתב שמחלוקת זו היא גם לגבי נוטל שכר לתקוע בראש השנה, והוסף, שאף לדעת המתירים אין לשכור בשבת או ביום טוב עצמם, אלא לפני כן. עוד כתב שם (ס"ק כד), שהאחרונים כתבו שנהגים בדעת המקילים, ואף מי שחושש לדברי האוסרים, יכול שלא לקצוב את המחיר מתחילה, ושכשיתנו לו את השכר יראה הדבר כדרך מתנה.

וראה שו"ע לעיל (סי' נג סכ"ב) שכתב שעדיף שיתנו שכר לשליח ציבור שיתפלל בנדבה, ובטעם הדבר כתב המשנ"ב שם (ס"ק סג) בשם הבי"י [ומקורו משו"ת הרשב"א ח"א סי' תנ ו-תרצ"א], שאם לא יתנו שכר לש"ץ, האפשרות להתפלל כש"ץ תהיה מסורה לכל, ויתכן שמי שאינו הגון יעלה להתפלל כש"ץ, ועוד שהש"ץ נוהר יותר בתפילותו ובתיקונו כשנותנים לו שכר.

על אופן חלוקת חיוב התשלום של השליח ציבור על בני העיר, ראה לעיל (סי' נג ס"ק ע).

סימן תקפו

דיני שופר של ראש השנה

[משנ"ב ס"ק ב]

קָשָׁל אֵילִי וכו', ובקלל זה גם נכשה נקבה³³ וכו', דהוא זכר טפי לאיל של יצחק³⁴.

1) וממתי הכבש נקרא איל לענין דין זה, כתב הכף החיים (ס"ק ב) שהוא מגיל שלשה עשר חודשים ויום אחד, כפי שמפורש במשנה במסכת פרה (פ"א מ"ג) שכל מקום שהצריכה התורה איל היינו מגיל שלשה עשר חודשים ואילך.

[וראה בגמ' (בבא קמא סה, ב) "איל בן יזמו קרוי איל", ובתוס' שם (ד"ה איל) שרק לגבי קרבנות צריך שיהיה בן י"ג חודש כדי להקריא איל].

2) ובטעם הדבר כתב הטי"ז (ס"ק א), שהוא מקור הדין כמובא בשערי צדק ס"ק ב), שאף על פי שבעקירת יצחק היה איל שהוא זכר, מימ אף כבשה נקבה מזכירה את העקידה, שכל מיני הכבשים מזכירים את האיל שהוא ממשפחת הכבשים.

3) ומי שאחז בידו שופר שאינו של איל על מנת לתקוע בו והבינו לתקיעה כדרך התוקעים, וקודם שהספיק לברך ולתקוע הביאו לו שופר של איל, כתב הברכי יוסף (ס"ק ב) שיתקע בשל איל, שהאיל ולא התחיל לברך אין משמעות לכך שייחד את השופר לתקוע בו.

אכן, אם התחיל לתקוע בשופר שאינו של איל והביאו לו שופר של איל, משמע מדברי הברכי יוסף (שם) שלא יחליף לשופר של איל, אולם בשו"ת תורה לשמה (סי' רמז) הסתפק בדבר, שהאיל דעת הרמב"ם (פ"א מהל' שופר ה"א) היא שיש לתקוע בשל איל דוקא, אפשר שיש להניח את השופר הראשון ולתקוע דוקא בשופר של איל.

[משנ"ב ס"ק ג]

יכפוף⁴.

4) וכשיש שופר כפוף שאין קולו יפה, ושופר אחר שקולו יפה אלא שאינו כפוף, דעת הגרי"נ קרליץ (חוט שני ראש השנה עמ' נט) שעדיף להשתמש בכפוף, שכן דין כפוף הוחר במשנה, והוא עדיף על הידור המצוה שיש בשימוש בשופר שקולו יפה.

[משנ"ב ס"ק ה]

ומצוה בכפופים נכו'⁵.

5) ואפילו אם הוא כפוף מעט מאד, דעת הגרי"נ קרליץ (חוט שני ראש השנה עמ' נט) שדינו ככפוף.

ושופר של איל או כבשה שהיה פשוט, וכפפו אותו על ידי מים רותחים, הסתפק הרי"ד הלוי מוירצבורג (הגדות על הטור) אם דינו ככפוף, וכתב שמדברי הבי"י לקמן (סי' תרמ"ה ד"ה נסדק) נראה שרק אם היה כך מתחילת ברייתו דינו ככפוף.

[אכן, מי שקנה שופר וידוע לו שכיפפו אותו, דעת הגרי"נ קרליץ (שם) שיש לתלות שהוא ידע על כל פנים כפוף מעט קודם שכיפפו אותו, ודינו ככפוף, ובג"ל].

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' נד ד"ה אמנם) מבואר בדעת היום תרומה (ראש השנה כו, ב), שיש חילוק בין שופר שהוא ממין שדורך כלל שופרו כפוף, לשופר שהוא ממין שדורך כלל שופרו ישר, שאם דורך כלל שופרו כפוף, ושופר זה היה ישר ולאחר מכן כיפפו אותו, דינו ככפוף, ואם דורך כלל שופרו ישר וכיפפו אותו, אין דינו ככפוף.

ושופר שהיה כפוף ועשהו פשוט, כתב הפמ"ג (משב"ז ס"ק א וא"א ס"ק א) שדינו כפשוט, וכן כתב הערוך לנר (ראש השנה כו, ב ד"ה בתוס' ד"ה של יעל).

[משנ"ב שם]

יכפין תכבאר לקמן בסימן תרנ"ו⁶.

6) שם כתב השו"ע (סי"א) שאת השליש משערים 'מלניו, ולא שלישי 'מלבר', כלומר אם השופר שאינו של איל נמכר בששה דינרים, יש להוסיף עוד שנים כדי לקנות שופר של איל, והיינו תוספת של המשך במילואים עמוד 34

מילואים הלכות ראש השנה סימן תקפה תקפו

המשך מעמוד 114

10) האחרונים התקשו מדוע הוצרך לומר ששופר של בהמה טמאה פסול, והרי כתוב במשנה (נדה פ"ו מ"ט) ש"כיל שיש לו קרנים יש לו טלפים". הרי שאין בהמה טמאה שיש לה קרנים, וכתב הבאר הגולה (אות ה) שמדובר בשופר של בהמה שהיא כמין טהורה שנולדה מהטמאה. [ראה מה שכתבו על קשייה זו התוס' יום טוב נדה (שם), ובש"ת חוות יאיר (סי' כ), והמג"א (סי' ג)].

ולענין בהמה או חיה טהורה שנולדה מטמאה, או של טמאה שנולדה מטהורה, כתב בביה"ל לעיל (סי' לב ט"ז) ד"ה הטהורים) לגבי עור של סת"מ, שבש"ת יד אליהו (סי' ב) ד"ן בזה, ומסקנתו שער של טהורה שנולדה מטמאה פסול, ושל טמאה שנולדה מטהורה כשר.

[שעה"צ סי' ק יח]

שהוא השמישי מצדה בעלמא¹¹¹.

11) בנדון זה דנו האחרונים גם לענין הדלקת נרות שבת או חנוכה בנרות שמעורב בהם שומן חזיר, ראה שנות חיים (למהר"ש קלוגר, קונטרס דרך החיים דרך א) וש"ת בית שלמה (ארי"ה סי' קט) וש"ת בית יצחק (וי"ד סי' קמה) וש"ת חמד (אסיפת דינים מערכת חנוכה אות יד). וראה עוד בפמ"ג (סי' לב משב"ז סי' כח) שתמה על דברי המחמירים אף בשאר מצוות, וראה ש"ת חתם סופר (ארי"ה סי' לט).

אמנם, אף לדעת הסוברים שם שאר מצוות אסור לעשותן מבעלי חיים טמאים, כתב הערוך השלחן (סי' ש) שאין זה אלא במצוות שיש לעשותן על ידי דבר הכא מבעלי חיים דוקא, אבל מצוות שיכולות להיעשות גם מדברים שאינם בעלי חיים, וכגון דפנות סוכה שכשרות להיעשות מכל חומר, מותר לעשותן גם מבעלי חיים טמאים [ובכך יישב את המבואר בגמ' (סוכה כג. א) שמותר להעמיד פיל כדופן לסוכה]. ובענין זה כתב בשו"ת אבני נזר (ארי"ה סי' טו אותיות ז-י). וראה שם שכתב שסברא זו כתובה בב"י לעיל (סי' לב).

שליש ממחזיר השופר שאינו של איל, ואם השופר של איל נמכר בתשעה דינרים אינו חייב לקנותו אף על פי שהתוספת היא רק שליש ממחזיר השופר של איל, שכן זה שליש מלבר. אכן במשני' שם (סי' ג) כתב שיש מחמירים וסוברים שיש להוסיף אף שליש מלבר.

ובד"ן זה שיש להוסיף עד שליש להוסיף מצות, כתב בשעה"צ שם (סי' ב) שנחלקו אם הוא דוקא קודם שקנה את שאינו מהחדר, או אף לאחר שקנה ויש בידו להחליפו למהדר יותר. אכן, אם אין בידו להחליף, כתב שם שלכל הדעות אינו חייב לקנות אחר.

[שעה"צ סי' ט]

דקמ"מ' משה"ז.

7) שם (סי' א) כתב, שכיון שלדעת הרמב"ם (פי"א מהל' שופר היא) יוצאים ידי חובה רק בשופר של איל, לפיכך ראוי שכל אדם יתקן לתקוע בשל איל דוקא, ולא רק המהדרין במצוות.

[משנ"ב סי' ק ז]

וְכַן קָרְנֵי רֹב הַסִּיחִים¹⁰⁸ וכו', וְאֶפְלוּ אֵין לוֹ שׁוֹפֵר אַחַר אֵין לְתַקְעַי פְּתוּם¹⁰⁹.

8) וק"ן של כלאים שהוא ממין בשר ופסול, כגון קרן של בן תישה שבא עליה צב, כתב היעב"ץ (סידור יעב"ץ דיני תקיעת שופר עין ד אות ה) שהוא פסול, וכל שכן בן צביה שבא עליה תיש.

9) ואף על פי שמי שאין לו מרור בפסח, כתב השריע הרב (סי' תעג ס"א, הובא בביה"ל שם סי' ד"ה יקח) שיאכל איזה ירק אחר שיש בו מרידות קצת לומר בעלמא, מ"מ כתב האלף המגן (על המטה אפרים, סי' ה) שכשתוקע בשופר של פרה או בשופר שאין בו זכרות, אין בכך אפילו זיכרון בעלמא, שאין הם בכלל שופר כלל.

[משנ"ב סי' ח]

וְכַן שׁוֹפֵר מִבְּהֵמָה טְמֵאָה¹¹⁰.

הלכות ראש השנה סימן תקפו תקפו

המשך מעמוד 114

לומר את הפיוטים מתוך המחזורים, משום שאין זה אלא שבות דשבות, ומבואר שפשוט לו שלשם אמירת פיוטים גרידא התירו שבות דשבות, ולא הסתפק בדבר כפי שהסתפק באן לנבי קיום מצוה באופן המובחר. וראה מה שכתבנו בענין זה לעיל (סי' שז סי' ב).

[משנ"ב סי' ק פז]

מְתָר בְּטָלְטוּל⁸⁵ וכו', וְתִקְאָר בְּסוּף סִימָן תִּקְטוּ בְּהֶזְ"ה, עֵינֵן שְׁם בְּמַעֲנָה בְּרוּחָה⁸⁶.

85) ובטעם הדבר כתב לעיל (סי' תקטו סי' מח), שהואיל והוא מותר לאחרים שלא הובא בשבילם, וכפי שכתב לעיל (סי' שח סי' קע) שחפץ שאינו ראוי לבעולו מתמת איסור, ולאחרים הוא מותר, אינו נעשה מוקצה.

86) שם (סי' ט) כתב הרמ"א, שישאל ששלח דרוך להבירו על ידי נכר מערב יום טוב, ונתעבב הנכר והביאו ביום טוב מחוץ לתחום, והמקבל לא ידע שהוא אמור לקבלו, שהדרון אסור משום מוקצה, לפי שלא היתה דעת ישראל על הדרון מבעוד יום להשתמש בו ביום טוב, וכתב במשני' שם (סי' עב) שיש אחרונים שחולקים וסוברים שאין בו משום מוקצה, ראה שם טעמם, ומשום כך כתב שמשעת הרחק יש להתיר [כמבואר בשעה"צ (סי' קכ"ה)].

[משנ"ב סי' ק פו]

וְעַל־יְדֵי נְכָרֵי מְסַרְסָר⁸² דְּתָרֵי וכו'⁸³, הַמְעֲנָה בְּאֵיל⁸⁴.

82) וכאשר יש ספק אם הנכרי ישיג שם שופר, מבואר בשעה"צ לקמן (סי' תרנה סי' א) שנחלקו אחרונים אם מותר לשלוח נכר, שדעת הא"י שאף באופן זה מותר, שכן אף ספק קיום מצוה דאורייתא מוציא מידי דאי איסור דרבנן, ודעת הח"י אדם (ח"ב סי' קמה סי' ח) שאסור לשלוחו, שאין ספק קיום מצוה דאורייתא מוציא מידי דאי איסור דרבנן.

83) וטעם ההיתור של שבות דשבות במקום מצוה [או מקצת חולי או צורך הרבה - ראה שריע לעיל (סי' שז סי' ה)], כתב לעיל (שם סי' כ) שהוא משום שבאופנים אלו לא גזר רבנן.

ובענין אם נאמר ההיתור של שבות דשבות במקום מצוה כשאחד מהאיסורים אינו אמירה לנכרי, ראה מה שכתבנו לעיל (שם).

84) מבואר בדבריו שהסתפק אם שבות דשבות הותר כדי לקיים מצוה באופן מובחר יותר ושהמעלה להשתמש בשופר של איל אינה תקנת חכמים, אלא מצוה מן המוכרח, וכפי שכתב לעיל (סי' ה' ז), ולקמן (סי' תרכ"ג סי' ג) כתב שמותר לומר לנכרי ביום כיפור בשעת תפילת געילה לטלטל נרות ולפזרם בבית הכנסת כדי שהציבור יוכל

הלכות ראש השנה סימן תקפו

נח

באר הטולה

מקומה (א) [ג] "טמאה פסול" (רין פיר דרחה): **ב** (ז) [ד] (ט) 'הגזיל שופר ותקע בו יצא, אפילו לא נתאשו הפעלים ממנו: ג' תקע בשופר (י) של עבודת כוכבים של ישראל לא יצא, (יא) שאינה בטלה עולמית ובתותי מכתת שעורה, (יב) "אכל בשל עבודת כוכבים של עובד-כוכבים וכן במשמשי עבודת כוכבים של עובד-כוכבים (יג) לא יתקע, ואם תקע בו (יד) יצא; (טו) *והוא שלא נתפון (ס) [ס] לזפות בו, אכל אם נתפון לזפות בו לא יצא, (טז) דתנה לה עבודת כוכבים של ישראל.

שכתבו החוספות בשם ר"ח קליין דף ט, ואב"ט אנה הנהא עמיה; ונראה לגנות דמי דאורי' שקלחו בהמה עטמה וכוונתו מי סטתא עטא דהון בקען כמה דכחורה; ו' הור"ט מפירושו ד' בריאה ח"ק כ"ט וכמו שכתבו החוספות והרא"ש שם ד' סימא דרב; ותדה ראש השנה כ"ח וכמו שפירש החוספות והרא"ש שם *

שערי השוכה

שליש לתקע לו או לא רק קשקשן להוציא וקמו ש"ן דרשמה אביע, ודף שלא נצטוה שיתקע סימן פנין שהיא טכח להוציא וכן מתקנים לצאת וא"כ מה אכפת לו כמה שחוקו עמו שלא להוציא אלה, ולא שך בזה בטול שליחות קל, דלאו מצינת שליחות צמינן צלה, וקצתו י"ע שכתב שאם (המכריכים) (המקורבים) כיון גשו (י"ל ששקען הנה עיר שקבת לעיל שגולום לעבט), אלו שחוקו שלא כדון הנהא אם צנון וצדים לזון לסייע לפי יקלם ושב הנהא משנת שקבת לפני כו"כ, משא"כ אם הסקורם שלא כדון, ע"ש (י"ל ע"ד שקבת לעיל שקבת מביים כו"כ, ויכריכי סגריהודנה נראה שקבת מ"ש אם הסקורם כו"כ הנהא דספיקי מפסקא לה הש שנים לבאן יקבאו, וליטא), וא"ל שחוקים יכולים לכלי הביים על בדת סוף שנה נהנה ונה לא חסר דאין רשאים להנחית, יש לתקן, וגם כי ספיקי תקון העולם אין לצאתו בן דאליכ יקלוו נקשו מה ונקה מן העבור בשכחות סתון וכדוכה יקמכי שקרא ה' יהיה שוכרים וכן; צאו קנה, ע"ש:

[ג] טמאה, וצנון בעלות סתריאד סימן כ' שכתב בענין זה ללשם הכר' המנהיג שהיה מוכרי סוף, ע"ש, וצנון בהרה"ק כאן ביחוד סימן ס' בברי' מ"ש בזה, וצנון בטלחה'עב"ן ח"א סימן נ' דקרוי בהפאולו הם פסולים לשופר, דבפאולו שאנו מרין הוא שור הבר' קרי'ל שהיה בהמה, צנון ביריד סימן פ, וא"כ פשיטא דפסול, ע"ש שקבת על המביא ושכנה"ג: [ד] הטול, עבדיט, וברי' קבת בשם ר"י מלכו בתשובה ס"ו' דאם תקע שלא בנחות הכתק חב' שלם דתרי טואל שלא מנחה, וצא י"ח, הקרי'ל פול לשופר ותקע יצא, ואם לקחו ברשות פטרי יחיד מה שהפס מלאכה; וסתקיעה צדקה שפדוק, אם קוד שקת צאן ואם סוף התקיעה צדקה שופר, לפום קמרא וידן יצא וליפסי היחידשלי לא יצא, והחלטה פני סוף, ע"ש [ס] לזכות, עבדיט, וצנון גריב מ"ה סימן ק"א באם מר' ע"ד וצנון שופר בדמים אין חוקעין בו, ואם בשש' שפסוקי ט"ש פתקה סתלה

באור הלכה

* והוא שלא נתפון לזכות. צנון משנה לזכות פתחה שפרשנו דקאי אמציאה וכי האי דרבה, כן הוא באור הענין לפי פשוטו, וכמו שפרש הב"ח (כן בריטביא וכלשון רש"י בעבודה זרה דף מב בדבר המתחיל אלא, צנון שם, וצנון בי"ח שדעתו הנה דרוקא באין לעבודה זרה בעלים, אכל קיש לה בעלים ולא נתקשו צדון, אפילו טחפון לזכות לא מהני, דכמה נקטע סוף התקיעה הראשונים, ונראה לצנית דעתו דבנות הב"ח הוא רק להשיג על הפתיחותה, דלדורה מר' הסור בר"ש דכרוי גס"בן בענין שישאל פול השופר מן התקנה ולכן מקשה דא"כ אין אפילו טחפון לזכות גס"בן לא מקרי של ישראל, אכל בענין אבדה אין שום נפקא-משה בין נתאשו ללא נתאשו, דלכך נכרי הנה שאבד נקטע סוף, ולא בענין בענין אבדה יאוש אלא גבי ישראל אכל גבי עובד-כוכבים הלא אבדהו סתרה, אלקמ דנקטע כחו, אמרנן שצאמי כמאמר מרדכי ששם הוא הסכים כן לדינא (אלא דהוא סבר דגם באבדה דעת הב"ח לחלק בין לפני יאוש לאחר יאוש, וצנון ה"ש ע"ל, ונקטע אן

משנה ברורה

בשופר הראשון. (ט) ולכלי עלמא שופר של נבלה וטרפה פשר לתקע בו: **ב** (ט) הגזיל שופר וכי'. ואינו דיכה לזולב וכצה וציצית המולים, לפי שמצות השופר אינו אלא השמיעה לבד (ח) ואין בשמיעת קול דימי גדלים, שקרי בשמיעתו אינו נובע בשופר כלל, ולפיכך אף-על-פי שתקע בו באסור גזל, כיון שבעקר המצוה דתנו השמיעה אין פה אסור גזל, יצא די חוכחו, וכל זה בשפתקע, (י) אכל לכתחלה אסור לתקע בו בעל-פיהו של פעל השופר, ואפילו נתאשו הפעלים ממנו, ומכל-שפון (יט) דאין לבקר עליו, משום "צצע ברך וגו'". וצנון לעיל סימן י"א סעיף ו' בבאור הלכה, דאפילו הנה יאוש ושנוי רשות או שנוי מצשה גס"בן אין קרי' לברוקס, וכתבו האחרונים, דמחר לטל שופר של חברו בלא ידיעתו (כ) (לתקע בו),¹⁴¹ דניחא לה לאנש ל'מיעבד מצוה במקמו¹⁴² וכדאי הנה מברכה¹⁴³, ורשאי לתקע בו (כ"א) פל המאה קילות אף-על-פי שאינו מדינא, כיון שפחגו כן, בוראי לא יתמה כנה¹⁴⁴; ג' (י) של עבודת כוכבים של ישראל, כגון (כ) שעבר לשיפור¹⁴⁵, והוא הדין (כ"ג) ששפשו בו לפני העבודה זרה שלו, שתקע לפניו: (יא) שאינה בטלה, רוצה לומר, דכיון דאי אפשר בשום פנים שתהא גתרה, וצ"ל-כדחה לאבדו קאי, לשרפה או להוליקה לגם-הטלה, הרי הוא קמי שאינו, (מ) ולא צדוק משופר פשר ורק שאין בו שער; דלוו שהיה פסול, וכל-שפון הקא: (יב) אכל וכי' של עובד-כוכבים, כגון (כ"ה) שמעא שופר עבודה זרה של גכרי¹⁴⁶ או ששאל אותה ממנו: (יג) לא יתקע, משום דמאיס¹⁴⁷, ואפלו בנתפול, גס"בן אסור לכתחלה (ט) לכמה פוסקים: (יד) יצא, אפלו (כ"ו) קדמ' שנתפול, והשעם, דכיון שאפשר לבשלו כדון עבודה זרה של נכרי שנקרי מצי מבשל לה, לא שנה פה לומר הרי היא כמי שאינה, דאפשר לא תבוא כלל לידי שרפה; ואי משום שנתנה מאסורי הנאה, (כ"ז) גס"בן לא אסור, דקדים מצוה לא מקרי הנאה הגוף אלא הוא גנרת מל'ה¹⁴⁸, ופשיטא דאם אין לו שופר אחר תובע בו לכתחלה, קדי שלא לבטל המצוה-עשה¹⁴⁹; (ט"ז) והוא שלא נתפון לזכות בו, בשעה שמעא והגביהו מן התקוע, אלא הגביהו רק פדי לתקע בו, וצנון באור הלכה: (ט"ז) דתנה לה עבודת כוכבים של ישראל, ואף-על-גב דישאל לא צדקה, מפל מקום אין לה בטול כיון דצדקשו היא של ישראל, (כ"ט) ויש שכתבו דלא קאי רק אצבודה זרה של עכו"ם, אכל לא אפשרשי עבודה זרה, דבמשמשי עבודה זרה של עכו"ם אפילו באור ליד וישראל לא מהמרינן בהו כלי האי ויש

שער העידן

(ט) אחרונים: (ח) פוסקים: (י"ט) בי"ח ופרי ט"ש: (ט"ו) מגן-אברהם ומהו'הורא וכן מצדו בקמ"ט ט"ש בסימן הרצ"א, ודלא ככרי ט"ש¹⁵⁰, ומיהו אף לדידה אם קנה שופר גזול לא תקע בו אם יש לו אחר, דאי לו קנה ששעשה סגורו סגורו, כדמכתב בירושלמי, עין שם בדכרי: (כ) וצנון לעיל בסימן י"ד במשנה ברורה סעיף קטן י"ג לענין טלית, והוא הדין לענינה דרוקא באתו מקום, אכל להוציאו מביהו לבית-הקנסת או איסקא אסור, דאפשר שמקרי עליו וצנון גזל, וצנון עוד שם מה שכתבתי בשם הפרי-מגדים¹⁵¹: (כ"א) טהא-אפרים: (כ"ב) דישאל ראש-השנה דף כח: (כ"ג) ביד דתרי יהיה דעה סימן קמו: (כ"ד) פוסקים: (כ"ה) בי"ח ופרי ט"ש וכן במב בריטביא והוא הדין שאול¹⁵², ודף על-ד"י שאילה הוא חב' באחריות, על-כדון דצ"ל ד"ריתו אינו נחשב קשלו שלא יהא מהני לה בטול, או כמו שקבת הטול מברכה דכיון דאין לעכו"ם רין שוקרים ממלא אינו חב' השהאל באחריות¹⁵³: (כ"ז) והוא בקי'א ולא אפשר לשרש החוספות בעבודה זרה דף מו' ר"ה י"ו מא"ס, וכן דעת רשב"א ראש-השנה כ"ח בשית רש"י, וכן במב ר"ח בשם הנאב"ד בעבודה זרה: איבא דתרי' ותשביא בטכה (שהוא גס"בן לטריטביא כדוד) הקריש דלשית רש"י בעל מטר לכתחלה, וצדוק ע"ח, אף שקתה, יש להחמיר בזה משום דכן משמע דעת רביא לקטן כסימן תרמ"ט סעיף ג', ע"ש, וכן משמע הנדעת פת' אברהם בסעיף קטן ו' ומהו'הורא, ע"ש: (כ"ז) רש"י ורב הפוסקים: (כ"ח) קמרא: (כ"ט) עלת-תמיד וגליון ר' שלמה אינר ביהוה-דעת שם, וצנון שחודשי רבי עקיבא אינר בעניננו:

